

Ion XENOFONTOV

Doctor în istorie, Facultatea de Istorie și Filosofie, Universitatea de Stat din Moldova. Domenii de preocupare: istoria religiei, istorie militară, istoria științei, studii de istorie orală, mentalități colective, izvoare istorice. Cărți publicate: *Războiul din Afghanistan în memoria participanților din Republica Moldova (1979–1989)*. *Realitate istorică și imaginar social*, Iași: Lumen, 2010; *Războiul sovieto-afghan. Studiu de istorie verbală. Percepții. Documente*, Iași: Lumen, 2011; *Complexul monahal Japca. Istorie și spiritualitate*. Iași: Lumen, 2015 (Ediția a doua, revăzută și adăugită, Chișinău: Lexon Prim, 2020); *Enciclopedia curiozităților. Trecut și prezent*, Vol. 1, Iași: Lumen, 2011, Vol. 2, Iași: Lumen, 2019.

ALEEA SAVANȚILOR ȘI MEDICILOR ILUȘTRI: MARCĂ IDENTITARĂ

Aleea Savanților și Medicilor Iluștri reprezintă un complex sculptural aflat în proximitatea Blocului didactic nr. 1 *Leonid Cobâleanschi* al Universității de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu” din Republica Moldova (infra: Universitatea „Nicolae Testemițanu”). Edificarea acestui ansamblu sculptural se încadrează în politica memoriei ca strategie de identitate socială, cu aplicarea elementelor simbolice ale memoriei colective și individuale, dar și ale celei instituționale și vizează un obiectiv moral-civic – „construirea unei mărci elitare” și al unui prestigiu social [1, p. 400-414].

Ideea instituirii Aleii îi aparține rectorului Universității „Nicolae Testemițanu”, acad. Ion Ababii [2, p. 168]. Potrivit inițiatorului, *Aleea Savanților și Medicilor Iluștri* reflectă, în mod semnificativ, „întregul parcurs al Universității noastre și constituie o recunoaștere a meritelor deosebite ale unora dintre personalitățile notorii, care au contribuit la crearea și dezvoltarea învățământului superior medical și farmaceutic, științei medicale și a sistemului de sănătate din țară... Aceasta va deveni un spațiu cultural și educativ pentru medicii, precum și un punct de atracție a promoțiilor de absolvenți medici și farmaciști” [3, p. 3-4].

Aleea a fost inclusă ca parte componentă a *Planului de dezvoltare a infrastructurii Universității „Nicolae Testemițanu”*, aprobat prin

Hotărârea nr. 847 din 21 septembrie 2010 a Guvernului Republicii Moldova [4]. Prin această decizie a Executivului, s-a permis Primăriei mun. Chișinău transmiterea, din domeniul public în domeniul privat al statului, a terenului din str. Nicolae Testemițanu, aflat de câteva decenii în folosința Universității „Nicolae Testemițanu”, în schimbul mai multor lucrări de proiectare, (re)construcție și reparație a unor edificii/încăperi/obiective, inclusiv a Aleii.

La 3 septembrie 2013 a fost aprobat Regulamentul privind organizarea și desfășurarea concursului deschis pentru elaborarea concepției-schiță a busturilor savanților și medicilor iluștri. La 6 septembrie, la Universitatea „Nicolae Testemițanu” a avut loc ședința membrilor juriului, organizată în scopul selectării câștigătorilor concursului cu privire la elaborarea concepției-schiță a busturilor ce urmau să fie instalate pe Alea. La concurs s-au înscris nouă participanți, trei dintre aceștia fiind desemnați câștigători, prin vot deschis: Valerian Doicov – locul I, Ion Zderciuc – locul II, Ion Grecu – locul III [5, p. 2]. În cadrul ședinței s-a discutat despre parametrii busturilor: proporția, caracteristicile fiziometrice ale capului și umerilor, tipul de patinare, parametrii soclului. Juriul a fost format din 31 de membri, printre aceștia fiind și dr. șt. med. Andrei Usatâi, ministru al sănătății. Potrivit ministrului, Aleea, pe lângă

Inaugurarea Aleii Savanților și Medicilor Iluștri, 9 octombrie 2015.
Sursă: Arhiva Curentă a Senatului AUSMF „Nicolae Testemițanu”.

faptul că va înveșnici memoria savanților medici, va contribui și la educarea viitoarelor generații. Prof. univ. Gheorghe Postică, viceministru al Culturii, membru al juriului, a consemnat că obiectivul pe care și l-a propus Universitatea este unul special și speră că sculpturile vor deveni adevărate opere de artă. „Mă bucur că ați fost insistenți și ați trecut de la idee la practică”, a mai menționat viceministrul. Inițial au fost propuse spre realizare 20 de busturi [6].

La selectarea personalităților notorii, ale căror busturi urmau să fie amplasate pe Alee, s-a ținut cont de valoarea teoretică și practică a realizărilor personalităților în domeniul învățământului superior medical și farmaceutic, al științei și practicii medicale; a activității publice și de importanță istorică a acestora. Personalitățile au fost selectate de către experți, consultanți științifici, inclusiv prin discuții publice.

Drept criterii pentru selectarea personalităților au servit: activitatea fructuoasă în cadrul Universității „Nicolae Testemițanu” și în sistemul de sănătate al Republicii Moldova; titlul științific și didactic; capacități și aptitudini pedagogice excepționale; titluri onorifice și distincții guvernamentale; fondatori de școli medicale și direcții științifice; lucrări fundamentale în

medicină (tratate medicale, realizări medicale, monografii, manuale originale); lucrări de prestigiu și recunoaștere internațională; premiant al expozițiilor medicale internaționale; durata activității în instituția de învățământ superior; includerea numelui în registre tematice de stat și în publicații enciclopedice, inclusiv internaționale; publicații omagiale de calibru național și internațional; edificarea unității medicale patrimoniale de nivel republican; implementări ale realizărilor științifice rezistente în timp; pregătirea de cadre medicale și științifice; poziție civică și patriotică; comportament decent și ireproșabil; acțiuni filantropice etc. [7, f. 85]

Lista personalităților selectate a fost aprobată prin decizia Consiliului științific al Universității „Nicolae Testemițanu” nr. 1/11 din 31 ianuarie 2013 și prin deciziile Senatului universitar nr. 2/2 din 11 aprilie 2013 și nr. 8/2 din 16 octombrie 2013.

În vederea creării *Aleii Savanților și Medicilor Iluștri* s-a instituit un Grup de lucru condus de prof. univ. Victor Pântea; secretar: conf. univ. Iulian Grossu și următorii membri: Gheorghe Plăcintă, Valeriu Revenco, Ion Lupan, Nicolae Ciobanu, Eugeniu Bendelic (decanii facultăților); Natalia Cherdivarenco,

Ion Marin, Gheorghe Baci, Dumitru Tentiuc, Tiberiu Holban, Veaceslav Gonciar, Vlada-Tatiana Dumbrava, Nicolae Ghidirim, Nicolae Bodrug, Galina Rusu, Valentina Șpac, Vladimir Iurcovschi, Leonid Gorceac [8, f. 149-105]. La 11 aprilie 2013 președintele Grupului de lucru, prof. univ. Victor Pântea a informat membrii Senatului despre amenajarea Aleii [9, f. 16-17].

Cea mai mare parte din busturi a fost finanțată de Compania SRL *Dansicons*, iar o parte mai mică – din surse extrabugetare și din sponsorizări [10, f. 140-142].

Busturile savanților și medicilor iluștri au fost elaborate de două echipe de sculptori, una dintre care a propus un alt model. Comunitatea universitară a optat pentru „busturi cu umeri”, pe când modelul propus era „fără umeri”. Busturile amplasate pe postamente de granit au fost expuse pe o stradelă și patru ronde ale havuzurilor fiind sculptate de artiști plastici din Republica Moldova.

Aleea a fost inaugurată la 9 octombrie 2015, evenimentul fiind parte componentă din programul consacrat aniversării a 70-a de la fondarea Universității [11, p. 1, 8-9]. Au fost dezvelite 34 de busturi, consacrate următoarelor personalități: Vasile Anestiadi, Nicolae Eșanu, sculptate

de Valerian Doicov; Pavel Bâtcă, Andrei Banaru – de Mihai Damian; Ștefan Plugaru – de Ion Zderciuc; Petru Galețchi – de Ioan Grecu; Nicolae Testemițanu, Nicolae Starostenko, Vasile Procopișin, Diomid Gherman, Toma Ciorbă, Natalia Gheorghiu, Eugen Gladun – de Veaceslav Jiglițchi; Mihail Borzov, Nicolae Anestiadi, Vitalie Bețișor, Timofei Moșneaga, Ion Prisacari – de Vasile Sitari; Boris Șarapov, Andrei Zorchin – de Grigore Sultan; Ipatie Sorocean, Arsenie Guțan, Gurie Coșciug, Boris Perlin, Chiril Draganiuc, Valerian Stârikovici – de Veaceslav Zaițev; Eugen Popușoi – de Ion Bolocan; Valentina Halitov – de Tatiana Bazarova; Leonid Cobăleanschi, Constantin Țâbârnă – de Grigore Băț; Anatolie Zubkov – de Natalia Vlasova; Moisei Ghehtman, Nikolai Kuznețov – de Iurie Terehov; Aron Cocerghinschi – de Ivan Beldi [12, p. 7-10].

Evenimentul de inaugurare a busturilor a fost acompaniat de sunete de buciuri și strune de vioară. În semn de comemorare, zeci de mediciști au lăsat să-și ia zborul, din dreptul celor 34 de monumente, câte un balon alb, care purta cu sine spre înălțime câte un buchețele de flori de *Nu-mă-uita* [13, p. 3].

La 20 noiembrie 2018 Aleea a fost completată cu alte șase busturi, cele ale Alexandrei Vi-

Aleea Savanților și Medicilor Iluștri, 2017. Sursă: Arhiva Curentă a Senatului AUSMF „Nicolae Testemițanu”.

zitiu, Constantin Matcovschi, Vasile Ceurin, Ion Marin, Vasile Cuprianov și Alexei Molohov. Busturile au fost create timp de jumătate de an, fiind sculptate în bronz și sunt instalate pe socluri de granit. Din grupul de autori care au lucrat la edificarea busturilor fac parte sculptorii: Veaceslav Jiglițchi, Tatiana Bazarova și Dmitri Harasalov. Prezent la eveniment, sculptorul Veaceslav Jiglițchi, conducătorul grupului de autori care au lucrat la edificarea busturilor, a mulțumit conducerii Universității „Nicolae Testemițanu” pentru faptul că: „a contribuit la procesul măreț de zidire a memoriei personalităților notorii din sistemul sănătății, care și-au consacrat viața misiunii nobile de a trata bolnavii și de ajuta oamenii suferinzi. Fiecare membru al grupului nostru de artiști plastici a depus maximum efort pentru a crea, dăruind, prin propriul talent și dibăcie, pentru ca aceste busturi să dăinuie în veci” [14, p. 9].

În anii 2017–2018, în vederea extinderii Aleii, s-au investit 1,74 mil. lei [15, ff. 48-52].

În contextul planului de manifestări consacrate celor 75 de ani de la fondarea Universității „Nicolae Testemițanu”, în octombrie 2020, Aleea Savanților și Medicilor Iluștri din

Chișinău a fost completată cu busturile profesorilor universitari Roman Coșciug (1924–1999), Ilarion Postolachi (1936–2011), m.c. Ion Lupan (1952–2017), autorul lucrărilor fiind sculptorul Veaceslav Jiglițchi [16, p. 12].

Suprafața actuală nu permite o extindere a Aleii, de aceea s-a decis crearea unei comisii universitare în frunte cu un prorector, care ar revedea criteriile de înaintare a personalităților pentru înveșnicirea numelui, precum și ar analiza posibilitatea amplasării busturilor în alte spații, aferente instituțiilor în cadrul cărora au activat, sau la locul de trai [17, f. 50].

Cea mai mare bogăție a Universității „Nicolae Testemițanu” sunt personalitățile, care, spre deosebire de alte instituții de învățământ superior, sunt recunoscute și apreciate prin edificare de monumente, spații comemorative, apariții editoriale. Iar *Aleea Savanților și Medicilor Iluștri* reprezintă, indiscutabil, un complex sculptural unic în spațiul românesc.

Referințe bibliografice:

1. Xenofontov, Ion Valer; Prisac, Lidia. *Politici ale memoriei la Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu” din Republica Moldova.*

În: Acta Terrae Fogarasiensis. Muzeul Țării Făgărașului „Valer Literat”, Vol. IX, Editura Negru Vodă Făgăraș 2020.

2. *Exceelență în cercetare și educație. Academicianul Ion Ababii la 75 de ani*. În: Akademos. Revistă de știință, inovare, cultură și artă, nr. 1 (52), 2019.

3. *Aleea Savanților și Medicilor Iluștri = The Alley of Brilliant Scientists and Doctors* /Coord.: Iulian Grosu; resp. ed.: Ion Ababii, Chișinău, Tipogr.: „Elan Poligraf”, 2015.

4. *Hotărâre nr. 847 din 21.09.2010 a Guvernului Republicii Moldova cu privire la dezvoltarea infrastructurii Universității de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu”*, În: http://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=1392&lang=ro (accesat: 15.07.2019).

5. *Patrimoniu al tradițiilor medicale basarabene*. În: Medicus, nr. 7-8 (864-865), 2013.

6. *Ședința Juriului*. În: <http://medicina2.usmf.md/ru/node/11301> (accesat: 14.07.2019).

7. Arhiva Universității de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu” (infra: AUSMF „Nicolae Testemițanu”), I. 1, D. 4534, f. 143; D. 4532.

8. AUSMF „Nicolae Testemițanu”, I. 1, D. 4536.

9. AUSMF „Nicolae Testemițanu”, I. 1, D. 4532.

10. AUSMF „Nicolae Testemițanu”, I. 1, D. 4534.

11. *Aleea savanților și medicilor iluștri*. În: Medicus, nr. 7-8 (884-885), 2015.

12. *Aleea savanților și medicilor iluștri*. În: Medicus, nr. 7-8 (884-885), 2015.

13. *Aleea savanților și medicilor iluștri – un obiectiv strategic realizat*. În: Medicus, nr. 9-10 (884-885), 2015.

14. *Noi busturi pe Aleea savanților și Medicilor Iluștri*. În: Medicus, nr. 9-10 (915-916), 2018.

15. Arhiva Curentă a Senatului Universității de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu” din Republica Moldova. *Darea de seamă a rectorului din 17 octombrie 2018 pentru anii 2017–2018*.

16. *Noi busturi pe Aleea Savanților și Medicilor Iluștri*. În: Medicus. Ediție specială. Octombrie 2020.

17. Arhiva Curentă a Senatului AUSMF „Nicolae Testemițanu”. *Darea de seamă a rectorului din 17 octombrie 2018 pentru anii 2017–2018*.

Aleea Savanților și Medicilor Iluștri: marcă identitară

Rezumat. În studiu se abordează contextul și etapele de edificare a Aleii Savanților și Medicilor Iluștri, ansamblu sculptural edificat de Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu” din Republica Moldova, la inițiativa rectorului Universității, acad. Ion Ababii. Aleea a fost inclusă ca parte componentă a Planului de dezvoltare a infrastructurii Universității „Nicolae Testemițanu”, aprobat prin Hotărârea nr. 847 din 21 septembrie 2010 a Guvernului Republicii Moldova. Studiul prezintă date financiare, inițiatorul conceptului, sculptorii și personalitățile incluse în monumentul de artă, unic în felul său în spațiul românesc. Aleea a fost inaugurată la 9 octombrie 2015, în cadrul manifestării dedicate aniversării a 70-a de la fondarea Universității. În 2018 și în 2020, Aleea a fost completată cu 6 și, respectiv, 3 busturi. Actualmente, pentru că suprafața actuală nu permite o extindere a Aleii, se caută posibilități de a amplasa alte câteva busturi în spații aferente instituțiilor în cadrul cărora au activat personalitățile înaintate pentru înveșnicirea numelor.

Cuvinte-cheie: Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu” din Republica Moldova, profesori, savanți, medici, sculptură, Aleea Savanților și Medicilor Iluștri, Chișinău.

Alley of Illustrious Scientists and Doctors: identity mark

Abstract. The study relates the context and stages of building the Alley of Illustrious Scientists and Doctors, a sculptural ensemble built by the State University of Medicine and Pharmacy “Nicolae Testemitanu” from the Republic of Moldova, at the initiative of the rector of the University, acad. Ion Ababii. The Alley was included as a component part of the Infrastructure Development Plan of the “Nicolae Testemitanu” University, approved by Decision no. 847 of September 21, 2010 of the Government of the Republic of Moldova. The study presents financial data, the initiator of the concept, the sculptors and personalities included in the art monument, unique in its kind in the Romanian space. The Alley was inaugurated on October 9, 2015, during the event dedicated to the 70th anniversary of the founding of the University. In 2018 and 2020, the Alley was completed with 6 and, respectively, 3 busts. Currently the surface does not allow an extension of the Alley, so, the people in charge are looking for possibilities to place a few other busts in spaces related to the institutions where the advanced personalities for the perpetuation of the names have been advanced.

Keywords: “Nicolae Testemițanu” State University of Medicine and Pharmacy of the Republic of Moldova, professors, scientists, doctors, sculpture, Alley of Illustrious Scientists and Doctors, Chișinău.